

Referat fra Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP), 15. april 2024

Til stede fra KISP: Pål Kristian Balstad (leder), Kåre Eriksen, Nora Antonsen, Tina Razafimandimby Våje, Robert Mood, Olav Rune Ertzeid, Lovisa Mienna Sjøberg, Johan Hermstad Reinertsen (ikke KISP 14/24)

Forfall: Amanda Anvar, Zubia Willmann Robleda

Til stede fra sekretariatet: Guro Almås (referent), Birgitte Ås (KISP 13/24), Hans-Jürgen Schorre (KISP 13/24)

KISP 11/24 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtak: Innkalling og dagsorden ble godkjent

KISP 12/24 Godkjenning/gjennomgang av referat fra 31. januar 2024

Vedtak: Referatet ble godkjent

KISP 13/24 «Den levende planeten»: Hva er kirkenes respons på natur- og klimakrisene?

Journalist og forfatter Ole Mathismoen innledet til samtale.

Momenter innledning og samtale:

- Urskogen i Norge (der det aldri har vært hogget) er praktisk talt borte.
- Antallet av hver art stuper
- Naturkrisen er mye lettere for Norge å løse enn klimakrisen. Det er bare å slutte å ødelegge
- Norge har strenge regler, men politikerne er gode på å avverne, for eksempel for veiutbygging
- Politikerne gjør bare det flertallet av oss aksepterer
- Praktiske, økonomiske og moralske dilemma:
 - o Lokalt selvstyre vs. sentrale forskrifter. Sentrale myndigheter gjemmer seg bak lokalt selvstyre, men det er sentrale myndigheter som har gitt kommunene det selvstyret.
 - o Jakt for sport og moro vs. bærekraftig uttak
- Om kirken legger like stort engasjement inn i naturkrisen som i klimakrisen, kan det bli en kraft som er minst like stor som kirken har hatt på klima
- Dere er kanskje den organisasjonen som treffer flest vanlige folk

Tina Våje fra KISP innledet om norsk oljepolitikk i lys av Parisavtalen

Se vedlagt presentasjon.

Momenter fra Tinas presentasjon:

- På klimatoppmøtet i Dubai 2023 ble det for første gang vedtatt en «omstilling bort fra fossile brensler i energisystemet». Energiminister Terje Aasland var rask med å uttale at avtalen «endrer ingenting for Norge»
- Parisavtalen pålegger nordiske land et særlig ansvar, gjennom en ansvarsfordeling basert på kapasitet og historisk/akkumulert ansvar
- Rettferdig omstilling må ta hensyn til urfolk, økosystemer, kvinner og marginaliserte grupper, og ivareta menneskerettigheter
- Ifølge Troubles Waters-rapporten (2024) har Norge potensial for en langt raskere og enklere omstilling enn oljeavhengige land i Sør
- Norge har ingen reell plan for styrt avvikling og fortsetter blant annet å dele ut nye lisenser
- Det politiske «mottoet» «utvikling, ikke avvikling», er på kollisjonskurs med Parisavtalen

Olav Rune Ertzeid fra KISP holdt en «andakt» over temaet Kirkens respons på klima og naturkrisene Se vedlegg.

Momenter fra Olavs innlegg:

- Kirken snakker veldig forsiktig om klima og natur.
- Skal og må språket endre noe karakter? Både dialog- og protestspråket?
- En profet tolker nåtiden og roper ut. Kan vi rope høyt nok uten å gjøre folk døde?
- The Living Planet snakker om metanoia, omvendelse. Begår vi synd mot skaperverket uten at vi tør å bruke det ordet? Det er vårt språk.

Momenter fra samtalen i KISP:

- Norge ble kastet ut av High ambition coalition i FN pga. oljevirkosomheten. Norges positive rykte internasjonalt er i ferd med å svekkes
- Utfasing: Kodak moment (etter den nye definisjonen): Vi produserer fotofilm når digitalkamera kommer. Vi er det landet i verden som er best stilt til å stå i den omstillingen, det gir oss et ekstra stort ansvar
- Det er mye mer investeringer i grønne fond, det er opprettet veldig mange klimafond, Artikkel 9-fond, med veldig harde krav
- Statens pensjonsfond Utland (SPU) har gått bort fra å investere i fossil fordi det ikke er lønnsomt. Men Norge fortsetter å produsere
- Mye kirken kan gjøre som gravplassforvalter. Legge til rette for at det bygges mer organisk. Kirkegårder kan være økologiske oaser
- Kirken har et enormt utappet potensiale for å løfte naturens egenverdi. Når et bredt publikum
- Neste steget i politisk forstand når det gjelder klima, er å utfordre overforbruk av naturressurser, som gir klimaavtrykk. Spiser av et globalt karbonbudsjett som blir mindre for hver dag
- Bygge identitet på naturvern som kirke. Bruke skaperverk heller enn natur? Koble til trosbekjennelsen
- The Living Planet har klar oppfordring til oss og tematiserer blant annet spennet mellom utfasing og utvikling, noe som utfordrer det norske selvbildet

Vedtak:

1. KISP ber Mellomkirkelig råd og Kirkerådet bygge kompetanse på naturmangfold, og utforske hvordan kirken kan bli en like viktig stemme for styrket naturmangfold som den er for klimarettferdighet
2. KISP ber Mellomkirkelig råd om å sette arbeidet for klimarettferdighet og naturmangfold på agendaen i samtaler med de økumeniske organisasjonene, inkludert i programmet for rådets besøk i Genève i september
3. KISP ber Mellomkirkelig råd og Kirkerådet om å utforske hvordan kirken kan bidra til å sette klima- og natursaker på dagsorden inn mot stortingsvalget i 2025
4. KISP utfordrer Mellomkirkelig råd og Kirkerådet til å utforske hvordan Den norske kirke kan spille en «in-between-rolle» i samtaler om natur og klima, hvor ambisjonen er å bryte polariserte dialoger
5. KISP ber Mellomkirkelig råd og Kirkerådet om å fortsette å jobbe med forholdet mellom Norges klimaforpliktelser og norsk petroleumsvirksomhet, blant annet som oppfølging av utfordringene i The Living Planet fra Kirkenes verdensråd

KISP 14/24: Innspill til Strategi for Mellomkirkelig råds arbeid for rettferdig fred i Palestina og Israel (2. gangs behandling)

Saksordfører: Nora

Fagdirektør og sekretær for strategien Berit Hagen Agøy hadde en kort innledning til saken.

Robert presenterte arbeidsgruppens skisse til innspill fra KISP til Mellomkirkelig råd. Notatet ble godt mottatt i utvalget.

Momenter fra innledning og samtale:

- Nå skjer det utvikling i området fra time til time. Strategien må være dynamisk.
- Dokumentet er et sted mellom et posisjonsnotat og en strategi. MKR er målgruppen når det gjelder strategi/tiltak, men dokumentet fungerer også som et policydokument, hvor allmenheten i større grad er målgruppe. Vi trenger både en strategi og posisjonsnotat, men kanskje skille bedre mellom dem?
- Vi har valgt av praktiske grunner å skille ut en egen strategi på Palestina og Israel fordi vi har en del konkret arbeid der som har gjort dette hensiktsmessig. Men Mellomkirkelig råd er ikke gode nok til å synliggjøre arbeid i det øvrige Midtøsten, noen som blant annet kommer frem i rapporten fra utvalget som har utredet kirkens forhold til jøder og jødedom. Strategien bør i hvert fall si noe om dette i innledningen
- Vi kan sette opp noen standarder / prinsipper som må legges til grunn.
- Vårt blikk som kirke kan være på det som ivaretar mennesket. Viktig å klargjøre posisjoner, men også å klargjøre dilemma. Kirken kan stille spørsmål
- Tørre å si fra der det settes ulik verdi på mennesket, der menneskerettigheter brytes. Kirken kan være tydelig på alle menneskers likeverd og lik rett til et verdig liv, grunnleggende menneskerettigheter, som barns rett til liv og frihet. Men hvilken løsning som er best for bærekraftig fred er komplisert, og vi bør ikke der
- Hvor mye skal vi som Den norske kirke si om statsløsninger for andre?
- I prinsippet bør kirkens holdning fokusere på prinsipper mer enn praktiske løsninger. Utfordringen er at uttalelser for eksempel om like rettigheter uten å si noe om statsløsning

kan begynne å rokke ved Israels rett til å eksistere som stat. Viktig å slå fast Israels rett til å eksistere innenfor folkerettslige rammer. Og da må vi si noe om palestineres rett til stat også. Kanskje bør man sette ord på dette dilemmaet?

- Dra inn andre land i Midtøsten og Midtøstens forhold til Vesten. Prestestyret i Iran er i utakt med befolkningen sin, og Netanyahu-regjeringen er svært upopulær. Saudi-Arabias rolle er også viktig. Det er nesten umulig å ha meninger om Palestina og Israel uten å favne hele Midtøsten. Hundretusenvis av statsløse som er i områdene omkring. Får ikke asyl for eksempel i Norge fordi de ikke har pass.
- Vi bør si tydeligere hvorfor vi går mer inn i dette enn i andre konflikter i verden. Kirkemøte-saken om kirkens menneskerettighetsengasjement setter opp kriterier for prioriteringer av saker, som gir noe av grunnlaget for dette.
- Viktigere enn noen gang å være tydelig på at Israel per i dag ikke er noe fungerende demokrati. Segregering som er i strid med grunnleggende prinsipper i demokrati.
- Israel og Palestina (og Midtøsten) har vært i storkriser før også. I 1975 trodde Israel dette var kroken på døra.
- Kirken kan være en arena som nettopp ikke polemiserer. Kan vi fra kirken unnlate å velge én løsning som vi heier på, men heller løfte frem mulige løsninger og dilemma?
- Å trekke inn dilemma er en anerkjennelse av at dette er komplekst. Vi må jobbe for å finne et kirkelig språk som kan evne å holde kompleksiteten sammen, uten at det blir klisjefyllt religiøst
- Beskrive ting konkret
- BDS: Gå inn for differensiering (mellom Israel og okkupert område/mellom okkupasjonsprodukt og andre israelske produkt) er bra. Dette er ikke nytt, men viktig.
- Maktubalansen, for eksempel militært, må komme tydelig frem. Også maktspill fra internasjonale aktører må også tydeliggjøres
- Israel har vært et tydelig offer og utsatt for vanvittig massivt press, og har utviklet seg til å bli en overgriper. Finne en kommunikasjon som får frem at begge deler kan være sant.
- Fred nå-bevegelsen i Israel er ganske stor
- Begreper: Apartheid, okkupasjon, overgriper. Si både hvordan historien har vært og hva man ser nå. Kan ha vært offer og være overgriper. Varsom med begreper og linker til andre konflikter, som apartheid/Sør-Afrika og linker til andre verdenskrig
- Flere grunner til at MKR ikke har gått inn i generell boikott. Både sensitivitet overfor historien, men også hensyn til konkret arbeid, særlig Augusta Victoria-sykehuset

Vedtak:

- KISP ber arbeidsgruppen (Robert, Amanda og Pål Kristian) om å ferdigstille notatet som ble lagt frem. Dette legges frem på KISP-møtet 4. september, for ferdigstilling og oversendelse til Mellomkirkelig råds møte 23.-25. september.

Vedtak:

1. KISP velger *Rettferdig fred og Vern om skaperverket* som sine to fokusområder for 2024—2027
2. KISP velger *Tilbakeslag for likestillingen og Anstendig arbeid* som tilleggstema for 2024—2027

Momenter fra samtalen i KISP:

- Det vil komme konflikter relatert til klima, folkeforflytninger, konflikter om vann osv. Mulighet til å knytte de to fokusområdene sammen.
- Rettferdig fred: Vi kan ikke deskalere verden, men kan bidra til dialog og være en modererende kraft i en polarisert debatt. God gammeldags religionsdialog og dialog mellom grupper. Kan bli latterliggjort, men er viktig.
- Rettferdig fred for hvem? Kirkens perspektiv er rettferdighet for Guds barn, for skaperverket, for de undertrykte.
- Atomvåpen er skummelt for tiden, for eksempel måten «mindre» atomvåpen blir spredt ut. Våre ledere viker unna, skal være et ikketema.
- KI i kombinasjon med autonome våpen. Den israelske hæren bruker KI i analyse og utvelgelse av mål frem til beslutning, og kan dermed nå ti ganger så mange mål.
- Kirken kan ta et eierforhold til begrepet Rettferdig fred og til Vern om skaperverket.
- Skaperverket: Avoid, shift, improve (IPCC)-på norsk Unngå, flytt, forbedre. Norsk og global klimapolitikk har konsentrert seg om å forbedre. Dette rammeverket adresserer godt interaksjon mellom natur- og klimakriser.
- Likestilling: Mange stater kjøper ikke idealene som vi forfekter. Likestilling omtales som angrep på familieverdier. Forløper til et skred av tilbakeslag for likestillingen. Vi er en del av en global kirke som er mer sammensatt enn resolusjoner fra KV kan gi inntrykk av. Hvordan bruker vi de økumeniske arenaene, eks. følge opp økumeniske kirkerådsstrukturer rundt i verden.
- Anstendig arbeid: Teknologisk revolusjon medfører en fare for rasisme i rettigheter. Hvert 10. barn nå er utsatt for barnearbeid, det går i feil retning.
- Demokrati under press er et annet aktuelt tema. Det henger sammen med likestilling og fred, avvising av Vesten og kolonialisme
- Alle tema: Bruke vårt eget språk som kirke

Vedtak:

KISP setter ned følgende arbeidsgrupper for 2024-2025 (personer i uthevet skrift bes om å lede gruppen):

1. Arbeidsgruppe Rettferdig fred: **Amanda**, Pål Kristian, Robert
2. Arbeidsgruppe Vern om skaperverket: **Tina**, Lovisa, Johan, Olav
3. Arbeidsgruppe Likestilling: **Nora**, Kåre (Lovisa, Robert)

4. Arbeidsgruppe Anstendig arbeid: **Nora**, Johan, Elin

Zubia, som ikke var til stede, kan velge hvilken gruppe hun vil delta i.

KISP 17/24 Eventuelt

Det var ingen eventueltsaker.